

Розділ IV. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

Part IV. SUMMARIES, REVIEWS, REPORTS

УДК 378.4:[008:168.522] (477.81)

ВИЩА СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА В РЕГІОНІ

[рец. на кн.: Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс: кризь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ. До 50-річчя від дня заснування: монографічно-довідкове вид. / Автор-уклад.: Виткалов С. В. Рівне : А. Брегін, 2021. 550 с., іл.]

Чікарькова Марія Юрївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри культурології, релігієзнавства та теології, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, м. Чернівці (Україна)
<https://orcid.org/0000-0001-9664-8132>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v39i.514>
chikarkova@bigmir.net

Аналізується зміст монографічно-довідкового видання, спрямованого на розгляд становлення і розвитку вищої культурологічної освіти, реалізованої професорсько-викладацьким складом у Рівненському державному гуманітарному університеті на базі кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства упродовж 50 років її існування; акцентується увага на найбільш яскравих розділах книги, спрямованих, зокрема, на виявленні ролі цієї освіти в історичній ретроспективі в Західному регіоні України, технологічних складових аналізу цього процесу, постатях, причетних до її розбудови тощо.

Ключові слова: вища культурологічна освіта, регіональний культурний простір, кафедра, освітнє середовище.

Сучасний стан вищої освіти характеризується значним технологічним розмаїттям, стимулом до чого є широка експериментальна діяльність, що ведеться у мережі загальноосвітньої школи та закладах вищої освіти, які мають значний організаційно-культурний досвід такої справи у регіональному її вимірі. Тому інтерес являють видання, автори яких ставлять за мету виявити еволюційний чи трансформаційний вектор цих змін, адже за цими показниками можливе й наступне прогнозування подальшого освітнього руху, пошук найбільш адекватних форм, здатних суттєво розширити і структурувати сучасний ринок праці.

У цьому плані обрана для розгляду книга на часі, позаяк ставить за мету з'ясувати сутність цих змін, потенціал регіональної спеціальної освіти, її трансформацію на локальному рівні, а також еволюцію у ціннісних орієнтаціях молоді, виявлену на значному історичному тлі, заради впливу на які й функціонує сучасна мережа освіти.

Автономія закладів вищої освіти іманентно стимулює й пошук засобів для подальшого позиціонування кожного з них у сучасному освітньому просторі. І в цьому плані саме автономія надає можливість широкого експерименту чи, принаймні, спроб знайти власний шлях та місце на сучасному ринку праці. Тож виявлення специфіки становлення вищої культурологічної освіти упродовж 50-років функціонування кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, професорсько-викладацький склад якої й реалізує цей напрям, допомагає краще зрозуміти особливості розвитку як окремого освітнього підрозділу, яким є кафедра, так і навчального закладу загалом, який також здійснив помітну еволюцію у формах діяльності, організаційній структурі, педагогічному складі тощо.

Книга, що є предметом нашого аналізу, цікава також тим, що засвідчує еволюційні зміни і самої мережі вищої освіти на рівні регіону, адже саме в регіонах зосереджено безліч цікавих артефактів, здатних стимулювати увагу до культурного сегмента і почати його просувати у суспільну свідомість. І саме в регіонах чи не найбільше виявляється оригінальних ініціатив і в освітній сфері зокрема, оскільки не значне фінансування різноманітних напрямів життєдіяльності місцевого населення стимулює у той же час пошук найбільш ефективних форм роботи з абітурієнтом чи молоддю загалом, власних методик із культурного обслуговування, оскільки сільський та, частково, й районний рівень фактично залишився поза межами впливу професійної художньої творчості. А з іншого боку, постійна зайнятість значної кількості студентів на різноманітних, переважно не за фахом, роботах вимагає й останніх змінювати власну освітню траєкторію, знаходити найбільш прагматичні для них форми, які б принесли швидкий позитивний результат.

майже половину обсягу видання, подають підстави заснування вищої культурологічної освіти у м. Рівне (1971 р.) та її окремих підрозділів, якими є кафедри. Саме в них автором розгорнуто широке історико-культурне тло як стосовно аналізу ситуації на західноукраїнських землях, для культурного обслуговування яких й заснувався свого часу державний інститут культури, так і пошук його науково-педагогічними працівниками нових форм впливу на молодь.

Цей матеріал становить інтерес ще й тому, що подає ретроспективу змін із критичним осмисленням засобів впливу на студентське середовище, систему культурного обслуговування, її найбільш ефективні складові в різні історичні періоди та подальший культурний ефект.

Зверну увагу також й на те, що, незважаючи на лише три вищих навчальних заклади, що функціонували на початок 70-х років в УРСР, якими були інститути культури, а також фактичну централізацію організації навчального процесу в усій країні, автор, спираючись на наявну джерельну базу наукового пошуку, знаходить безліч оригінальних засобів та технологій, які використовувалися у регіональному ЗВО навіть у час цієї централізації і формували власне художнє обличчя навчального закладу, даючи йому змогу стати привабливою освітньою структурою в мережі вищої освіти України.

Вирізняє книгу і використання необхідних у таких випадках архівних документів та матеріалів, наявність яких робить будь-яке видання більш переконливим, оскільки звертає увагу читача на окремі постаті, причетні до розбудови цієї освіти, спираючись на їхні документальні зразки. І саме ці матеріали допомагають зберегти в пам'яті унікальні фрагменти регіонального художньо-педагогічного досвіду, втіленого у відповідних розпорядчих документах, соціокультурних програмах, сценаріях, тематичних довідках, навчальних планах тощо. Це особливо вагомо продемонстровано у вступній частині аналізованої розвідки, за матеріалами якої розкрито надзвичайно широке коло спілкування автора з респондентами для виявлення цієї документальної бази, а відтак і презентабельність одержаних згодом результатів.

Провідна мета цього розділу – доведення думки про те, що створення потужного культурного (інтелектуального) середовища у ЗВО – найважливіший сегмент формування творчого обличчя навчального закладу, можливість реалізації основних положень неформальної освіти, коли високий фаховий потенціал студентів (значна частина яких була випускниками середньої спеціальної ланки різних регіонів республіки, а відтак – мала специфічний багаж знань), помножений на організаційно-культурний рівень викладачів, створює якісні передумови подальшого художнього зростання, конкурентного середовища, яке й перетворює навчальний процес на постійний творчий пошук, закріплений у широкій концертній практиці.

Інформаційно насиченим є й другий розділ книги, спрямований на, власне, розгляд життєдіяльності науково-педагогічних працівників аналізованої кафедри, позаяк у ньому концентрується потужний потенціал форм, ініціатив та всього того, що й становить, так би мовити, змістовний модуль навчання педагогічних методик і саме за яким можна провести відповідну ретроспективу чи реконструкцію в еволюції мислення професорсько-викладацького складу, ціннісних орієнтацій студентської молоді, а за результатами практичної діяльності колективу кафедри з населенням, через проведення численних культурно-дозвіллевих заходів у мережі ЗОШ, паркової, музейної, клубної чи загалом соціокультурній сфері, виявити і видозміни в практиці використання професійних форм культурно-мистецького впливу.

Матеріал цього розділу надає широкі можливості для з'ясування організаційно-культурного потенціалу конкретної структури, якою є кафедра, позаяк алгоритм її функціонування в інституті культури є дещо відмінним від аналогічної кафедри будь-якої іншої освітньої інституції вищої школи. Суть цих відмінностей полягає в тому, що саме на кафедрі культурологічного закладу концентруються усі функціональні особливості провадження навчального процесу; вона є відносно самодостатньою організацією в розгортанні процесу навчання. Тому від керівника цієї (чи такої) структури чимало залежить у вірному обранні стратегічних напрямів діяльності зі студентською молоддю, формування творчого і конкурентного середовища педагогів для налагодження такої діяльності, а також співпраця з наявними організаційно-методичними осередками в регіоні, ефективність контактів із керівними структурами закладу вищої освіти чи вищої школи країни загалом.

Надзавданням автора, виходячи з наявного тексту книги, при підготовці цього розділу, було сформулювати у читача переконання в тому, що різновекторність фахової освіти науково-педагогічних працівників, зокрема й запрошених викладачів-сумісників та педагогів-практиків при їх спрямуванні на відповідну програму педагогічної дії, заземлену на культурно-мистецький сегмент, широку поза навчальну діяльність у формах роботи на філіях кафедри, відвідування багатьох культурно-мистецьких заходів в установах професійної художньої творчості, як і участь у проведенні розмаїття дозвіллевих

практик у контексті відпрацювання навчальних завдань ОПП під керівництвом педагога, широка туристично-екскурсійна діяльність та інші елементи неформальної освіти, надають можливість для широкого творчого експерименту, за допомогою якого можливе перетворення освітнього процесу у важливий і цікавий напрям професійної підготовки молоді.

Відмінністю цього видання є й те, що у книзі згадується та аналізується організаційно-культурна праця значної кількості учасників культурно-освітнього процесу, а також назв заходів, у яких вони були задіяні, акцентується увага на міжкультурних, міжрегіональних і міжнародних (останнім часом) зв'язках колективу науково-педагогічних працівників кафедри. І саме це й складає також важливу сторінку регіональної фахової освіти, зберігає (чи окреслює) в пам'яті образ кафедральної структури, що чимало років являє собою оригінальний конгломерат із творчих особистостей, які певною мірою й формують «культурне обличчя» регіону.

Наголошу й на тому, гортаючи сторінки цього видання, що автор демонструє високу обізнаність із структурою навчального закладу, його освітньо-професійними програмами і навчальними планами, безліччю інших складових якісної організації навчального простору, беручи безпосередню й активну участь у діяльності сучасних органів управління вищою школою. У цьому плані цікавою є й наведена інформація стосовно численних форм участі науково-педагогічних працівників та й автора зокрема у різноманітних структурах, що спрямовувалися чи продовжують це робити й сьогодні, на організаційно-методичну підтримку функціонування освітнього простору (комісіях із розробки державних стандартів вищої освіти, методичних комісіях колишнього Міністерства культури України тощо, одна з провідних цілей діяльності яких полягає в роботі із середньою спеціальною ланкою, якою є училища чи фахові коледжі культури і мистецтв, в яких також зосереджено значний потенціал художніх форм роботи зі студентською молоддю.

Сюди віднесемо й участь науково-педагогічних працівників кафедри, зокрема й автора цього видання також, у різноманітних науково-методичних структурах сучасної вітчизняної освіти (ДАК МОНУ, НАЗЯВО, ГЕР, спеціалізованих учених радах тощо), організаційно-методична діяльність в яких суттєво розширює уявлення про потенціал вітчизняної освіти, її структурну еволюцію тощо. Вона також підкреслює й реноме регіонального (тобто такого, що знаходиться в регіоні) ЗВО у просторі сучасної вищої школи країни. Зарахуємо сюди і його (автора) участь у культурологічних осередках Рівненщини (Оргкомітетах мистецьких премій, комісіях із питань духовності місцевого населення), позаяк вони також засвідчують високу громадянську позицію членів кафедри, їх активну роль у просторі сучасної вищої школи.

Викличе інтерес читача й наведення автором інформації про склад спеціалізованих учених рад, інших організаційно-методичних структур, що спрямовувалися на проведення ліцензійних та акредитаційних експертиз, а також методичних органів місцевої освіти та культури тощо (КЗ «РОЦНТ», «РОУНБ»). Адже ця, як правило, технічна інформація, зберігає чимало фрагментів локального досвіду про еволюцію форм вищої освіти, її носіїв, тематичний ряд наукового пошуку, його трансформацію, а також набір нормативної документації на кожному конкретному етапі розвитку суспільства, наближення її до певної освітньої моделі, найбільш ефективної у конкретних історичних обставинах.

Становитиме інтерес для читача-педагога й оригінальна форма, яку використовує автор для підтвердження не лише еволюційних змін у життєдіяльності колективу науково-педагогічних працівників та студентів, але й ствердження статусу колективу кафедри в системі вищої освіти країни. Вона має назву Літопис (С. 227-387). Тобто йдеться про покрокову фіксацію подій, відтворену за матеріалами архіву кафедри, зокрема й приватного архіву автора, цієї життєдіяльності, на підставі якої помітна інтенсивність роботи педагогічного складу підрозділу та й навчального закладу загалом, особливо в останні двадцятиліття, адже кафедра, як освітньо-наукова і культурологічна структура, функціонує також на підставі сформованих й ухвалених управлінськими органами закладу численних фахових програм.

Сюди можна зарахувати й доречні у даному випадку факти стосовно фіксації щорічного обсягу навчального навантаження, штатного формуляра, наявності організаційних структур, що використовує науково-педагогічний склад у власній освітній практиці (студентські клуби, методологічний семінар, СНТ «Афіна», ОНПО «Культура», філії тощо, зокрема й форми заохочення до навчання студентської молоді – «Студент місяця», бонусні бали за участь у численних зразках неформальної освіти), а також і різноманітних звітів за затвердженими у вищій школі напрямками життєдіяльності, тобто усього того, що можна віднести до джерельної бази дослідження. Інакше кажучи, до найбільш переконливого аргументу, на підставі якого можна скласти об'єктивне уявлення про роль закладу вищої освіти в регіоні і виявити фактично роль кожного педагога в системі освітнього простору.

Книгу вирізняє й чимало оригінальних порад-рекомендацій автора, сформульованих на підставі критичного осмислення ним значного педагогічного досвіду як діяльності науково-педагогічного

колективу, так і регіональної вищої освіти загалом, адже його участь у численних акредитаційних експертизах, оргкомітетах міжнародних науково-практичних конференцій чи мистецьких фестивалів, так і різноманітних сучасних структур гуманітарного університету загалом (вчена рада художньо-педагогічного факультету, науково-методична та науково-технічна ради РДГУ, Апеляційна комісія), дають достатньо матеріалу для таких висновків.

Розділ, що містить покажчики наукових, науково-методичних праць та інших форм творчої (організаційно-культурної) самореалізації науково-педагогічних працівників (С. 393-501), є також достатньо переконливим аргументом позиціонування особистості викладача у вищій школі будь-якої історичної доби чи країни. І в даній книзі він є вмотивованим ще й тому, що включає до цієї форми представництва педагогічного складу й викладачів-сумісників з інших кафедр чи науково-просвітницьких установ (КЗ «Рівненський обласний краєзнавчий музей» РОР), які забезпечують читання блоку професійно-орієнтованих дисциплін, оскільки ілюструє організаційно-творчий потенціал кафедри в структурі Рівненського державного гуманітарного університету, його найбільш оригінальні засоби, за допомогою яких здійснюється фаховий вплив на молодіжне середовище та культурно-освітній простір регіону загалом. Та й тенденції функціонування регіональної вищої школи за допомогою цієї інформації також достатньо помітні і цілком прогнозовані.

Поза сумнівом, що найпереконливішим аргументом функціонування будь-якої випускової кафедри, її якісного реноме у просторі вищої освіти країни загалом, залишаються її випускники, подальша організаційно-творча самореалізація яких також є достатнім підтвердженням ефективності налагодження навчального процесу і наявності необхідних педагогічних технологій.

Зібраний у цьому невеличкому розділі матеріал (С. 505-513) переконує в ефективності обраних педагогами напрямів роботи зі студентами. Адже понад 30 захищених дисертацій останніми, ціле гроно успішних керівників галузі регіонального рівня, помітних бізнесменів, яскравих творчих особистостей, сформованих колективом кафедри, як і чимало оригінальних художніх посад, які обіймають ці випускники в мережі спеціальної освіти, зокрема фахових коледжах культури і мистецтв регіону, академічних театрах, телеканалах країни, приватних івент-агенціях, клубній та музейній мережі, силових структурах України тощо, це також результат цілеспрямованих педагогічних дій, ефективності спеціальної культурологічної програми, яка чимало років реалізується на базі кафедри.

Підсумовуючи аналіз цього беззаперечно корисного і об'ємного видання (67,4 др. а.), ще раз наголошу й на достатньо розлогій джерельній базі наукового пошуку, відтвореній як у вступній частині книги, так і по тексту самої розвідки, характерною ознакою якої є широке використання приватних архівів митців чи організаторів культурного життя, численних опитувань учасників культурного процесу регіону, а також інтерв'ю, зокрема й проведені автором у рамках художньої програми «Грані мистецтва» (2016-2019 рр.) на обласному телеканалі «Ритм», у рамках якої ним помітно розширено культурний простір регіону, виявлено місце й роль окремої кафедри у цьому процесі.

Завершують книгу Іменний та Географічний покажчики, цілком логічно розміщені наприкінці видання, що допомагають краще орієнтуватися у пошуку необхідного матеріалу чи постаті, підтверджуючи широке історико-культурне тло дослідницького пошуку автора та персональний склад усіх причетних до цього процесу.

Відтак поява і цієї книги в регіональному культурному дискурсі є свідченням його активної трансформації, а надто – в останнє двадцятиріччя [2], намагання сучасних науково-педагогічних працівників закладу знайти власну форму позиціонування в освітній практиці сьогодення, осмисливши всі етапи її розвитку. І саме таким чином вона являє оригінальне порт-фоліо з педагогічного досвіду, базованого на організаційно-культурній і науково-методичній складовій, який може згодом стати підставою для формування більш глибокого матеріалу з питань фахових методик чи технологій у сучасній вищій школі України.

Традиційним у даному випадку побажанням автору може стати лише недостатній, на думку рецензента, візуальний ряд, який би художньо поглибив ту роботу, що проведена ним для розкриття організаційно-творчого потенціалу колективу кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства, на якій відбувається і його професійне становлення.

Список використаної літератури

1. Вища культурологічна освіта в Україні: регіональний дискурс: крізь призму діяльності кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства РДГУ. До 50-річчя від дня заснування: монографічно-довідкове вид. / Автор-уклад.: Виткалов С. В. Рівне : А. Брегін, 2021. 550 с., іл.
2. Кафедра культурології в структурі Рівненського державного гуманітарного університету: монографічно-довідкове вид. / Уклад.: Виткалов В. Г., Виткалов С. В. Рівне : РДГУ, 2009. 235 с.

References

1. Vyshcha kulturolohichna osvita v Ukraini: rehionalnyi diskurs: kriz pryzmu diialnosti kafedry ivent-industrii, kulturolohii ta muzeieznavstva RDHU. Do 50-richchia vid dnia zasnovannia: monohrafichno-dovidkove vyd. / Avtor-uklad.: Vytkaiov S. V. Rivne : A. Brehin, 2021. 550 s., il.
2. Kafedra kulturolohii v strukturi Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu: monohrafichno-dovidkove vyd. / Uklad.: Vytkaiov V. H., Vytkaiov S. V. Rivne : RDHU, 2009. 235 s.

UDC 378.4:[008:168.522] (477.81)

HIGHER SPECIAL EDUCATION IN THE REGION

[recension on the book: Higher culturological education in Ukraine: regional discourse: through the prism of the Department of Event Industries, Cultural and Museum Studies. To the 50th anniversary of its founding: monographic reference edition/ Author-compiler: Vytkaiov S.V. Rivne: A. Bregin, 2021. 550 pp., illustrated].

Chikarkova Mariia - Doctor of Philosophy, Professor, Professor of the Department of Cultural Studies, Religious Studies and Theology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi

The content of the monographic reference edition aimed at considering the formation and development of higher cultural education, implemented by the teaching staff at Rivne State Humanitarian University on the basis of the Department of Event Industries, Cultural and Museum Studies during its 50 years of existence is analyzed; attention is focused on the brightest sections of the book, aimed in particular at identifying the role of this education in historical retrospect in the Western region of Ukraine, technological components of the analysis of this process, figures involved in its development, etc.

Key words: higher culturological education, regional cultural space, department, educational environment.

Надійшла до редакції 20.12.2021 р.

УДК 477.11.3

НАУКОВИЙ СЕГМЕНТ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ : XVII МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: СУЧАСНІ АКЦЕНТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» У РІВНОМУ

Виткалов Сергій – доктор культурології, професор, професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства, член Оргкомітету
<https://orcid.org/0000-0001-5345-1364>
sergiy_vsv@ukr.net

Виткалов Володимир – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне, заступник голови Оргкомітету конференції
<https://orcid.org/0000-0003-0625-8822>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.v39i.515>
volodumur_vitkaiov@ukr.net

На підстави аналізу Програми XVII міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія розвитку світової і української культури: сучасні акценти та перспективи», проведеної на базі кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства державного гуманітарного університету м. Рівне виявляються провідні тенденції, помітні у вітчизняній культурній практиці. Подано ретроспективу участі у цих наукових заходах представників української і іноземної громадськості та акцентовано увагу на нових формах функціонування вищої школи, що з'явилися останнім часом, за допомогою яких набуває ефективності й наукових пошук загалом.

Ключові слова: вища школа, міжнародна науково-практична конференція, наукове зібрання, тенденції.

Український соціум нині переживає не кращі часи, що мають стати згодом предметом ґрунтовної наукової рефлексії, позаяк щоденні вияви його функціонування й надалі залишаються важливим визначником якісної його характеристики. Не торкаючись усіх можливих його сегментів виявлення, спробуємо лише на одному прикладі продемонструвати помітні зміни, що набувають форми чітких і сталих тенденцій. Мова йде про вже традиційний наукових захід у Рівненському державному гуманітарному університеті, проведений 18-19 листопада 2021 р. у форматі міжнародної науково-практичної конференції [1]. На цей раз – в он-лайн режимі.

Як свідчить її Програма [3], у цьогорічному зібранні заявили про свою участь 300 науковців, понад 135 з яких мають наукові ступені та вчені звання, презентуючи 76 ЗВО України й далекого зарубіжжя (Білорусія, Болгарія, Китай, Польща, Португалія). Надіслали заявки і представники науково-дослідних установ (НАН, НАМ, НАПН) України, а також низки музейних центрів Львова, Надвірної,